

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

ناظر، کلبه نوآیین مصریه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس - انتخابات - آگهی های رسمی و قانونی

سال هشتم

شماره ۲۲۸۱

شماره ۲۲۸۱

شماره مسلسل ۴۲

دوره هفدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۴۲

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز

یکشنبه ۱۶ آذرماه ۱۳۳۱

فهرست مطالب :

- ۱- تصویب صورت مجلس
- ۲- بیانات آقای نایب رئیس و قرائت نامه آقای نخست وزیر در موضوع مذاکرات جلسه چهارم آذر
- ۳- طرح و تصویب طرح سه قوری راجع باعلام اعتماد بدولت آقای دکتر مصدق در تعقیب جریان مذاکرات جلسه چهارم آذر
- ۴- قرائت اسامی اعضاء منتخبه از کمیسیونها جهت عضویت کمیسیون خاص - رسیدگی بلیایه ازدیاد سهم کشاورزان و سازقان عمرانی کشور
- ۵- تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس یک ساعت و نیم بعد از ظهر بریاست آقای مهندس احمد رضوی (نایب رئیس) تشکیل گردید

۱- تصویب صورت مجلس

نایب رئیس - اسامی غائبین جلسه قبل قرائت می شود (بشرح زیر توسط آقای ناظرزاده قرائت شد)

غائبین با اجازه آقایان همگی شاپوری عبیدی - راشد اورنگ - صرف زاد - امامی آهری - مهندس رضوی

غائبین بی اجازه - آقایان دکتر امامی - مدان و فاضلی - افشار - معتمدی - معتمد حسینی - خورشیدی - دکتر فلسفی - قنات آبادی - مشار - مهتدی - یون مرتی - دکتر مصباح زاده

دربار آمدگان با اجازه آقایان دکتر منظمی - میراشرافی - کدوم - ارساعت - کبیر آمدگان بی اجازه - آقای بولیت

یک ساعت و ده دقیقه آقای شهاب خسروانی یک ساعت و نیم نایب رئیس - نسبت بصورت جلسه نظری هست؟

شمس قنات آبادی - صورت جلسه کی؟

ناظرزاده (منشی) - صورت جلسه روز ۱۶ آذرماه

نایب رئیس - شما که تشریف ندها معتمد شمس قنات آبادی - آقا اجازه خواسته بودم

ناظرزاده هنوز تصویب نشده

دکتر فلسفی - آقای بود مرتیب هم مرتیب بودند و اجازه خواسته اند نایب رئیس - چون نسبت بصورت

جلسه نظری نیست صورت مجلس تصویب شد

۲- بیانات آقای نایب رئیس

و قرائت نامه آقای نخست

وزیر در موضوع مذاکرات

جلسه چهارم آذر

نایب رئیس - بطوریکه خاطر نمایندگان محترم مستحضر است نامه ای جناب آقای نخست وزیر راجع بدرخواست اجرای بعضی مواد آئین نامه داخلی مجلس شورای ملی بهیئت رئیسه مجلس فرستاده بودند البته آقایان میدانند که اختیار اجرای آئین نامه بر طبق قانون با هیئت رئیسه مجلس شورای ملی میباشد (صحیح است) ولی چون جناب آقای نخست وزیر اظهار علاقه کرده بودند که نامه ایشان بمنظور اطلاع آقایان نمایندگان در جلسه علنی مجلس شورای ملی خوانده شود اکنون قرائت خواهد شد در این حال همانطور که عرض کردم موضوع نامه ایشان مطرح نخواهد بود (بوسیله آقای ناظرزاده بشرح زیر قرائت شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی - بطوریکه استحضار دارند در موقع طرح سوالات آقایان نمایندگان از آقایان وزیران در جلسه سه شنبه چهارم آذر ماه جاری در مجلس شورای ملی از طرف سؤال کنندگان محترم مطالب و مذاکراتی عنوان شده که به چوچه باموضوع سؤال توضیح درباره آن وفق نمیدهد.

صورت مجلس جلسه چهارم آذرماه حاکی است که اظهارات چند تن از آقایان نمایندگان محترم نه تنها در اطراف مطلبی نبوده است که از دولت توضیح آنرا خواسته اند بلکه گفته های آنان اهانت آمیز و جنبه تهدید داشته است و بشمول قسمت دوم از ماده ۱۰۰ آئین نامه داخلی مجلس شورای ملی میباشد

ذکر این حقیقت بمورد است که شخص اینجناب و عده ای از وزرائی که سابقاً در دولت اینجناب شرکت داشته اند مکرر در مجلس دوره شانزدهم از طرف بعضی از نمایندگان مورد تعرض و بی احترامی و حتی هدف دشنام و ناسزا قرار گرفتند آنروز چون تمام یک مملکت برضدمداخلات اجنبی بیا خواسته بود و سیاست بیگانه می خواست باحربه فحش و هتاکی ایادی خود مرا از طی راه و مقصودی که ملت رشید ایران خواهان ادامه آن بود بازدارد بدون کمترین توجه به آن جریانات شرم آور مأموریت و مسئولیتی که ملت انجام آن را خواسته بود دنبال کردم و حتی در یک جلسه علنی پشت تریبون مجلس شورای ملی اظهار داشتم که

«ما برای کشته شدن حاضر و آماده ایم فحش و کلمات رکیک و الفاظ زشت گمترین انتظار نیست که در این مبارزه بزرگ ملی داریم ۴۰۰۰ در موقعی هم که یکی از وزیران کابینه وقت مورد تعرض و حمله یک نماینده در سرسرای مجلس قرار گرفت و بعضی از کلاه در جلسات بعد میخواستند فرمول مذرخواهی تهیه کنند اشخاص ناچین علی شخصاً مخالفت کرده و نگذاشتیم آن نظریه را بمرحله وصل در آوریم ولی امروز که حریف منتظر بزانودر آوردن ملت است اگر اصلاحاتی در داخل کشور صورت نگیرد و سازمانهای اداری برفع سعادت مملکت جرح و تعدیل نشوند و آزادی از هر طبقه برفع محرومیت گذشتها می نکنند و مجال کار مثبت برای دولت باقی نماند چگونه می توان با دستهای بسته و پاینده نگاه کرد»

آقایان محترم میدانند که اصلاحات پس در وقت دارم و من هم از هر طرف

خارج و بمثل زیادیک شد چون بضرورت تنظیم افرادی تمام میشود مخالفین سرسخت پیدا خواهد کرد که جز بایک دولت متکی بقدرت کامل قانون و مستظهر بمواطفت ملت و پشتیبانی مجلس شورای ملی ادامه راه برای او غیر ممکن و محال است منظور از این مقدمات این نیست که از عملیات دولت کسی در مجلس شورای ملی انتقاد نکند و از راهنماییهای مقید و مؤثر خود آقایان نمایندگان محترم دولت را محروم گذارند ولی تصدیق خواهند فرمود که انتقاد و راهنمایی باتوجه و تهدید تفاوت بسیار دارد و چون نظامنامه داخلی مجلس شورای ملی نیز این قسمت را همانطوریکه فوقاً اشاره شد ضمن بند دوم از ماده صد آئین نامه پیش بینی کرده است اینجناب هیچگونه توقع و انتظاری جز اجرای ماده مزبور در باره آقایان نمایندگان که در جلسه سه شنبه چهارم آذر ماه بوزراء و معاونین آنها توهید کرده اند ندارد.

نخست وزیر - دکتر محمد مصدق
دکتر شایگان - اجازه می-فرمائید؟

نایب رئیس - بطوریکه عرض کردم نامه آقای نخست وزیر مطرح نیست.

خلخالی - خواندنش هم لزومی نداشت هیئت رئیسه می باید اینکار را تمام میکرد.

دکتر شایگان - بنده عرض دیگری دارم.

نایب رئیس - بفرمائید
(۳- طرح و تصویب طرح سه فوری راجع باعلام اعتماد بدولت آقای دکتر مصدق در تعقیب جریان مذاکرات جلسه چهارم آذر)

دکتر شایگان - طرحی از طرف همه ای از آقایان نمایندگان تهیه شده است باقی سه فوریت تقدیم هیئت رئیسه میشود و البته خصوصیتش اینست که رفع این اشکال هم - انشاء الله باین طرح خواهد شد.

نایب رئیس - قرائت میشود
 (شرح زیر بوجهله آقای ناظرزاده قرائت گردیده)

ریاست محترم مجلس شورای ملی
 امضاء کنندگان تصمصیم قانونی ذیل را بنا به درخواست فوریت پیشنهاد می نمایم
 مجلس شورای ملی از جریان مذاکرات جلسه روز ۴شنبه آذر در موقع طرح مسوالات که برخلاف آئین نامه داخلی مجلس پیش آمد نموده است اظهار تأسف می نماید و گمانی السابق اعتماد و پشتیبانی کامل خود را بدولت شایسته آقای دکتر مصدق اعلام نموده و دکتر شایگان و دکتر معظمی

ناظرزاده بگری می ناظرزاده کرمانی . انگلی
 دکتر شایگان . میلانی . پارسا . اشکر .
 اقبال . دکتر فاخر . مهندس زیر کزاده .
 شبستری . دکتر فلسفی . ذکائی . مرادریگی
 مجدزاده . دکتر مصباح زاده . وکیل پور .
 شهیدی . جلالی . خسرو قشقای . شهاب
 خسروانی . مهندس حسینی . دکتر فقیهی
 شیرازی . غروی . نجفی . معتمد دماوندی .
 زهری . فئات آبادی . مدرس .

(نریمان - وزیرمان) (حاج سید جوادی - و حاج سیدجوادی)

رفیع - اسم همه را بنویسید
ناظرزاده - این آقایان امضاء کرده بودند و امضاء آقایان خوانده شد .

نایب رئیس - چون این طرح با ۳ فوریت تقدیم شده و تصمصیم قانونی است فی-المجلس مطرح میکنیم فوریت اول مطرح است . نسبت به فوریت اول مخالفی هست ؟

رفیع - اجازه میفرمائید ؟
نایب رئیس - بفرمائید

رفیع - نسبت باین طرح هیچکدام از آقایان مخالفتی ندارند چند نفر از آقایان بودند امضاء کرده بودند وعده ای نبوده اند امضاء نکرده اند . بنده عقیده دارم که این طرح را طرح متفق علیه نام بگذاریم (صحیح است) چون یک مردی که مصدر کار است از هر طرف باید به او کمک کرد این آقای دکتر بقائی هم بهر صورت که بود چه در جریده چه در مجلس چه در کمیسیون های مخصوص هم بطور اظهار ارادت بایشان میکردند (صحیح است)

نایب رئیس - آقای فرامرزی
عبدالرحمن فرامرزی - عرض

کنم همانطوریکه جناب آقای رفیع فرمودند کاملاً صحیح است ولی من خودم این طرح را امضاء کرده بودم و بعد روی امضایم را زدم (ناظرزاده - صحیح است) برای اینکه بایک کلمه در اول که برخلاف نظامنامه یا عدم اجرای نظامنامه باشد ما اختلاف داشتیم یعنی اختلاف لفظی چون آقای ذوالفقاری که آن روز مجلس را اداره می کردند اول خواستند جلو بکینند یکی از آقایان که تعلق میکرد ایشان تذکره دادند که در هنگام سؤال از خود سؤال خارج نشوید و اینرا بصورت تعلق قبل از دستور در نیاورید این نظر ایشان را آقای امامی اهری هم تذکره دادند که این ترتیب مذاکرات از نظامنامه خارج میشود آقایان این تذکرات را توجه نکردند و نظر داشتند مطالب مربوط به سؤال است و این موضوع در مجلس ایجاد تشنج کرد آقای ذوالفقاری برای اینکه مجلس بهم برخورد و این تشنج پیش نیاید ناچار شدند کوتاه بیایند پس در اصل قضیه همانطوریکه جناب آقای رفیع فرمودند

هیچکس مخالف نیست همه مجلس مؤسس دولت موجود است و اگر چیزی باشد روی لفظ تدوین عبارتست که خود من یکی از آنها هستم چون اول من امضاء کردم بعد سر آن کلمه اول امضایم را خط کشیدم (دکتر شایگان - اصلاح شده) حالا که اصلاح شده هیچکس مخالف نیست

نایب رئیس - آقایانیکه با فوریت اول این طرح موافقت دارند قیام فرمایند (اکثر برخاستند)

تصویب شد فوریت دوم مطرح است نسبت به فوریت دوم مخالفی هست؟ (اظهاری نشد) چون مخالفی نیست به فوریت دوم رأی گرفته می شود آقایانیکه موافقتند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) فوریت دوم تصویب شد . فوریت سوم که یعنی در همین جلسه امروز طرح شود مطرح میشود . نسبت به فوریت سوم مخالفی هست؟

حاج سید جوادی - مخالفی نیست

دکتر بقائی - اجازه میفرمائید
نایب رئیس - مخالف فوریت سوم هستی (دکتر بقائی - مخالف مشروطاً) بفرمائید

دکتر بقائی - همانطور که آقایان نمایندگان محترم ملاحظه فرمودند باتفاق آراء بدو فوریت این تصمصیم قانونی رأی داده شد به فوریت سوم و اصل ماده هم به همین ترتیب باتفاق آراء رأی داده خواهد شد و در مقابل این عملی که مجلس نسبت به دولت می کند ما انتظار داریم همانطور که ماسه فوریت را به فوریت رأی دادیم دولت جناب آقای دکتر مصدق هم موافقت لازم را برای تسریع مجازات مسبین و مجرمین سی ام تیرماه را به فوریت تصویب فرمایند و این موضوع را هر چه زودتر خانه بدهند (احسنت احسنت)

نایب رئیس - چون در واقع آقای دکتر بقائی توضیحی دادند و مخالفتی نکردند رأی می گیریم آقایانی که با فوریت سوم که در واقع تصویب طرح است موافقتند قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد و چون موقع گذشته و موضوع دیگری در دستور نداریم مجلس به عنوان تنفس تعطیل می شود ، آقایان اجازه بفرمائید خیلی مغذرت می خواهم اشتباهی از طرف خود بنده شه و باید باصل طرح رأی گرفته شود طرح تقدیمی دوم مرتبه قرائت می شود و رأی می گیریم .

(شرح سابق قرائت شد)
خلخالی مذاکرات را اگر (جملات) بفرمائید بهتر است
دکتر شایگان - اجازه می فرمائید
نایب رئیس - بفرمائید

دکتر شایگان - خداوند متعال الطافش شامل حال ملت ایران است بدلیل اینکه اشکالات فوق العاده ای پیش می آید ولی فهم و درایت نمایندگان ملت و دولت آن مشکلات را بحمد الله مرتفع می کند همه ما اذعان داریم که آقایانی که در اینجا صحبت می کنند هرگز منظورشان غیر از صلاح مملکت چیزی نبوده است (صحیح است) ولی انسان در موقع بیان همه جور ممکن است صحبت کند اما انسان کامل آنستکه وقتی دید بیان او ممکن است نتایج خوبی نداشته باشد مردانه حاضر بشود تسلیم حرف حق بشود (صحیح است) این طرحی را که شاید همه آقایان اگر حاضر بودند امضاء میفرمودند این طرح برای این نبود که به احدی از نمایندگان و بطریق اولی به هیئت رئیسه مجلس شورای ملی اهانتی بشود (صحیح است) (دکتر معظمی - برای تقویت هیئت رئیسه بود) بلکه همان طور که جناب آقای دکتر معظمی میفرمایند تقویت هیئت رئیسه مجلس بود که از این بعد هر وقت بتوانند اگر مثلا بنده حرفی می خواهم اینجا بزنم که این حرف ممکن است موجب اشکال شود مرا متوجه آنند که آقا این صحبت را که تو غرض نداری این صحبت را نکن و باین دلیل بود وقتی که دوستان آقای ذوالفقاری متوجه شدند که شاید این طرح موهم این باشد که آقای ذوالفقاری خوب مجلس را اداره نکرده اند من گفتم خیر ما طرح را طوری تنظیم میکنیم که موهم این امر نباشد آقای ذوالفقاری برای آنکه در آنروز جلو گیری از تشنج بکنند و سوء تفاهمی ایجاد نشود و تصور نرود که آقای نایب رئیس جلو گیری میخواستند بکنند از سخنانی که این سخنان ممکن است نتیجه خوبی برای مملکت داشته باشد ایشان اغماض فرمودند ولو اینکه ابتدا هم تذکره دادند و در این طرح که ملاحظه میفرمائید نوشته نشده است که خلاف آئین نامه را هیئت رئیسه مرتکب شده است نوشته اند مذاکراتی که برخلاف آئین نامه است نه اینکه عمل هیئت رئیسه برخلاف آئین نامه است بنده لازم دیدم که برای رفع شبهه این عرض را بکنم (صحیح است) و چون مطلب دیگری در این باب ندارم و آقایان هم بحث لازم فرمودند و بحمد الله بسا حسن و جود دفع مشکل شده است اینست که بنده هر ایشم را کوتاه می کنم و ختم می نمایم .

خلخالی - بنده یک تذکره کوچک دارم آن کلمه (مذاکرات) به (جملات) زدنم) تبدیل شود
نایب رئیس - بفرمائید
خلخالی - بفرمائید
نایب رئیس - بفرمائید

نایب رئیس - باصل تصمیم رای می گیریم آقایانی که با اصل طرح موافقت قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد

۴- قرائت اسامی اعضاء منتخبه از کمیسیون ها جهت عضویت کمیسیون خاص رسیدگی به لایحه ازدیاد سهم کشاورزان و سازمان عمرانی کشور

نایب رئیس - گزارشی که راجع به انتخاب اعضاء کمیسیون خاص رسیده است قرائت میشود

(بشرح زیر قرائت شد)

راجع بانتخاب دونفر از کمیسیونهای مربوطه برای عضویت کمیسیون خاص (طبق ماده ۳۹ آئین نامه) جهت رسیدگی بلایحه ازدیاد سهم کشاورزان و سازمان عمرانی کشور اینک نتیجه انتخابات مزبور را ذیلا باستحضار میرساند

منتخبین از کمیسیون کشاورزی - آقایان: ملک مدنی • هدی. از کمیسیون کشور - آقایان: حائری زاده • کریمی از کمیسیون دارائی - آقایان: مهندس حسینی • شوکتی از کمیسیون راه آقایان دکتر ملکئی • ذکائی از کمیسیون

برنامه آقایان: فرزانه • پور سرتیپ • از کمیسیون فرهنگ • آقایان دکتر سنجابی دکتر فقیهی • از کمیسیون دادگستری آقایان: حاج سیدجوادی - مصدقی - از کمیسیون بهداری • آقایان: کههد • جلیلی از کمیسیون امور اجتماعی • آقایان: صفائی ربیگی •

نایب رئیس - منظور این بود که از تشکیل این کمیسیون خاص برای رسیدگی بلایحه سهم کشاورزان آقایان مسبوق باشند البته کمیسیون وظایف خودش را انجام خواهد داد موضوع دیگری فعلا در دستور

نداریم •

۵- تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه

نایب رئیس - چون وقت گذشته است جلسه را ختم می کنیم و جلسه آینده روز سه شنبه ساعت ۹ صبح دستور لوابیجی که داریم جلسه یکساعت و پنجاه و پنج دقیقه بعد از ظهر ختم شد

نایب رئیس مجلس شورای ملی -

احمد رضوی